

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Είδες να μαδάνε την κότα

Ιστορία μιας οικογένειας
κι ενός αιώνα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΕΙΔΕΣ ΝΑ ΜΑΔΑΝΕ ΤΗΝ ΚΟΤΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Είδες να μαδάνε την κότα

*Ιστορία μιας οικογένειας
κι ενός αιώνα*

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής άδειας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία – 517

Γιώργος Δενδρινός, *Είδες να μαδάνε την κότα.*

Ιστορία μιας οικογένειας κι ενός αιώνα

Υπεύθυνη έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου

Διορθώσεις: Δέσποινα Ζηλφίδου

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Φωτογραφίες: Προσωπικό αρχείο Γιώργου Δενδρινού

Copyright® Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη) & Γιώργος Δενδρινός, 2020

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Νοέμβριος 2021

KET Γ951 ΚΕΠ 493/21

ISBN 978-960-16-8747-6

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665,
ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,
ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στα εγγόνια του Κώστα και της Φούλας,
Κωνσταντίνο, Βικτώρια, Σπύρο,
Μαρία-Ρεγγίνα, Αλεξία, Σαββίνα*

Περιεχόμενα

Προλεγόμενα	13
I. Γένεσις	23
II. Αντίο, Κέρκυρα	63
III. Ελληνοϊταλικός πόλεμος	79
IV. Επιστροφή στην Κεφαλλονιά	129
V. Ένταξη στον ΕΛΑΣ	161
VI. Κατοχή, Εμφύλιος, Αθήνα	283
VII. Κέρκυρα, Λουτράκι	303
Εν κατακλείδι	393
Επίλογος	409
Σημείωμα του συγγραφέα	417

«Πώς πάει το έθνος; πώς πάνε οι δουλειές;»
Και άφησε το κουπί του και με το χέρι εσυχνόκοβε
τον αέρα orizzontalmente.
«Είδες να μαδάνε την κότα και ο αέρας να συνεπαίρνει
τα πούπουλα; Έτσι πάει το έθνος».

Διονύσιος Σολωμός,
Η Γυναίκα της Ζάκυθος

Προλεγόμενα

Σεπτέμβρης 1971, Σχολή Χωροφυλακής στην οδό Μεσογείων. Εισαγωγικές εξετάσεις για τη Σχολή Ενωμοταρχών (Υπαξιωματικών). Τεστ νοημοσύνης ή κάπως έτσι. Ο εξεταστής, ταξίαρχος της χωροφυλακής, καθιστός στο γραφείο του εξέταζε προφορικά έναν έναν τους υποψηφίους που έμπαιναν στο δωμάτιο και στέκονταν προσοχή μπροστά του. Απόξω είχε σχηματιστεί μια ουρά περίπου πενήντα αγχωμένων συνυποψηφίων, που περίμεναν τη σειρά τους να εξεταστούν. Κάπου στο τέλος της ουράς και εγώ που, σε αντίθεση με τους άλλους, δεν είχα ίχνος άγχους.

Το πώς είχα βρεθεί εκείνη τη μέρα έξω απ' αυτό το γραφείο, εγώ τριτοετής φοιτητής της Ιατρικής Αθηνών, έχει σχέση με την άλλη ιδιότητά μου. Πρωταθλητής Ελλάδος στη σφαιροβολία. Με είχε πλησιάσει τότε ο προπονητής μου στον Α.Ο. Φιλοθέης, ο Γιάννης Κουτούζης, που ήτανε και γυμναστής της Σχολής Χωροφυλακής, και με ενημέρωσε ότι η χωροφυλακή ζητούσε καμιά δεκαριά αθλητές του στίβου και άλλους τόσους μπασκετμπολίστες και βολειμπολίστες για να επανδρώσει τις αθλητικές ομά-

δες του σώματος. «Μοναδική σου υποχρέωση» μου εξήγησε «είναι να παίρνεις μέρος στους αγώνες των ενόπλων δυνάμεων και του ΣΙΣΜ, στους διεθνείς δηλαδή στρατιωτικούς αγώνες. Θα μισθοδοτείσαι κανονικά και, επειδή πρόκειται για πενταετή θητεία, μαζί με το πτυχίο της Ιατρικής θα έχεις ξεμπερδέψει και με τον στρατό». Με έπεισε εύκολα. Άλλωστε είχαν προηγηθεί συναθλητές μας που είχαν θετική εμπειρία από τέτοιες προσλήψεις. «Το μόνο που θα χρειαστεί» μου είπε ο Κουτούζης «είναι να δώσεις εικονικές εξετάσεις στη Σχολή Ενωμοταρχών», που παρεμπιπτόντως απαιτούσαν γραμματικές γνώσεις τρίτης γυμνασίου.

Όταν ανακοίνωσα την απόφασή μου να καταταγώ στη χωροφυλακή, ο πατέρας μου αντί να ενθουσιαστεί, όπως περίμενα, ξίνισε κάπως: «Στη χωροφυλακή;» μου είπε μάλλον επιτιμητικά. Του εξήγησα ότι επρόκειτο μόνο για τις αθλητικές ομάδες και ότι το κέρδος της εκπλήρωσης των στρατιωτικών μου υποχρεώσεων παράλληλα με τις σπουδές μου στην Ιατρική θα ήταν μεγάλο. Και πάλι δε φάνηκε να πείθεται, χωρίς ωστόσο να μου φέρει σοβαρές αντιρρήσεις. Η αντίδρασή του με παραξένεψε λίγο αλλά μέχρι εκεί. Αντίθετα, περισσότερο με παραξένεψε το ανεξήγητο κατσούφιασμα της μάνας μου, η οποία πάντως μου είπε: «Κάνε ό,τι νομίζεις καλύτερο».

Πριν από το τεστ νοημοσύνης, εξεταστήκαμε κι εμείς, όπως και οι κανονικοί υποψήφιοι, στα αγωνίσματα —δρόμος εκατό μέτρων, άλμα εις μήκος και σφαιροβολία—, διαδικασία που σ' εμάς, τους πρωταθλητές, φάνηκε αστεία. Θα ακολουθούσε έπειτα αυτό το τεστ νοημοσύνης για το

οποίο περίμενα στην ουρά, ενώ για την επομένη το πρόγραμμα προέβλεπε γραπτές εξετάσεις στην έκθεση και στην πρακτική αριθμητική.

Ύστερα από μία περίπου ώρα αναμονής άκουσα από τον ταξίαρχο το όνομά μου: «Δενδρινός Γεώργιος του Κωνσταντίνου και της Ρεγγίνας». Μπήκα στο γραφείο και στάθηκα προσοχή μπροστά του, αν και πολύ πιο χαλαρά από τους συνυποψηφίους μου. Έριξε μια ματιά στην αίτησή μου και σε κάποια άλλα έντυπα που είχα κληθεί να συμπληρώσω λίγες μέρες νωρίτερα στην Ασφάλεια Νέας Ιωνίας. Επρόκειτο για ακαταλαβίστικα σε μένα ερωτηματολόγια, σχετικά με τον πατέρα μου, τη μάνα μου, τους θείους μου, μέχρι και τους παππούδες μου. Δεν είχα βγάλει νόημα, και έτσι δεν τα συμπλήρωσα και τα παρέδωσα λευκά.

«Νιώθεις απεσταλμένος του Θεού;» με ρώτησε ξαφνικά.

«Όχι» του απάντησα. «Είμαι απ' αυτούς που στέλνει ο Κουτούζης».

«Τι είναι αυτός;» με ρώτησε γουρλώνοντας τα μάτια. «Θεός;»

«Ο προπονητής του στίβου που...»

«Προπονητής, ε; Ακούς δηλαδή φωνές μέσα σου απ' αυτόν τον προπονητή;»

«Μέσα μου, όχι... Αλλά στην προπόνηση βάζει καμιά φωνή».

«Να σε ρωτήσω κάτι άλλο» μου είπε. «Πέντε κεφάλια, τέσσερις αναπνοές, χέρια πόδια είκοσι και νύχια εκατό. Τι είναι;»

«Ένας πεθαμένος που τον κουβαλάνε τέσσερις» απάντησα. Το 'χα ακούσει αυτό το αίνιγμα παλαιότερα στο γυμνάσιο.

Ξίτισε. Ίσως νόμιζε πως δε θα του απαντούσα. Σκέφτηκε λίγο και επανήλθε δριμύτερος.

«Ξέρεις» μου είπε «τι είναι αυτό που έχει τριάντα εννιά πόδια και κουτσαίνει;»

«Μια κουτσή σαρανταποδαρούσα».

Από το ύφος του κατάλαβα ότι τον είχα εκνευρίσει πολύ. Το ίδιο αποκάλυπτε και η καράφλα του, που το αρχικό ανοιχτό ροζέ της χρώμα είχε γίνει κόκκινο και έτεινε προς το βυσσινί.

«Κι αυτό που έχει τριάντα οκτώ πόδια;» συνέχισε επιθετικά.

«Τριάντα οκτώ;»

«Ναι, ρε, μπορεί και τριάντα επτά και τριάντα έξι και δύο και ένα και κανένα; Τι είναι αυτό;»

«Ίσως μια σαρανταποδαρούσα που την πατήσανε» του είπα.

Δεν έμαθα ποτέ αν αυτή ήταν η σωστή απάντηση, γιατί το τεστ νοημοσύνης διακόπηκε εκείνη τη στιγμή βίαια.

«Αρκετά, δε μας κάνεις» μου είπε, και με ένα σαδιστικό τελετουργικό έσκισε την αίτησή μου στα δύο, μετά στα τέσσερα και μετά στα οκτώ κομμάτια, που τα πέταξε επιδεικτικά στο καλάθι των αχρήστων.

Τον κοίταξα αμήχανος. Ήθελα να του πω ότι ήταν αυτός και το Σώμα του που με είχαν προσκαλέσει να καταταγώ, αλλά συγκρατήθηκα. Κάτι δεν πήγαινε καλά.

«Μη με κοιτάς έτσι» μου είπε ειρωνικά. «Πάει, κόπηκες. Στο καλό».

Βγήκα στο προαύλιο φουρκισμένος. Ενημέρωσα τον Κουτούζη που με περίμενε. Καθότανε σε αναμμένα κάρβουνα. Τα ίδια και χειρότερα είχαν διαδραματιστεί και με τον Μαραγκό τον δυσκοβόλο και με τον Αρνέλο τον κατοστάρη. Είχαν κι αυτοί κοπεί στο τεστ νοημοσύνης.

«Δεν τρέχει τίποτα» είπε ο Κουτούζης, ο οποίος προχώρησε σε μια πρόχειρη έρευνα. «Αυτοί οι μαλάκες χάσανε τη λίστα με τα ονόματά σας. Ελάτε αύριο να δώσετε κανονικά έκθεση και αριθμητική».

Γύρισα στο σπίτι απορημένος. Η εξήγηση όμως του Κουτούζη μου φαινόταν πειστική. Γύρω στις επτά το βράδυ χτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν ο προπονητής μου και μου μιλούσε χαμηλόφωνα:

«Γιωργάκη, μην έλθεις αύριο» μου είπε. «Κι εσύ και οι άλλοι κοπήκατε από φρονήματα».

«Φρονήματα; Τι φρονήματα;» τον ρώτησα απορημένος. «Πολιτικά».

«Πολιτικά φρονήματα εγώ;»

«Ίσως να πρόκειται για τον πατέρα σου» μου είπε λίγο πριν κλείσει το τηλέφωνο.

Ο πατέρας μου; Ο πατέρας μου ήταν ο τελευταίος άνθρωπος που είχε σχέση με την πολιτική. Κόντευα είκοσι ενός χρονών και ποτέ δεν τον είχα ακούσει να μιλάει για τα πολιτικά στο σπίτι ή σε παρέες. Ούτε πιο παλιά που γίνονταν εκλογές ούτε τώρα με τη Χούντα. Είχα απλώς ακούσει ότι την τελευταία φορά και αυτός και η μάνα είχαν ψηφίσει Παπανδρέου στις εκλογές. Ίσως και πιο

παλιά, το '57 και το '61. Ήμωνα τότε μικρό παιδάκι και θυμάμαι τον παππού μου τον Παναγάγγελο να μου λέει, για να κάνει κάζο στον πατέρα μου, ότι θα μου έδινε ένα πενηντάρικο αν τον έπειθα να ψηφίσει Καραμανλή. Αλλά και η μάνα μου και η θεία μου η Φούλα και ο άντρας της ο θείος ο Σάββας ποτέ τους δε μίλαγαν για πολιτική. Ίσως πρόκειται για συνωνυμία, σκέφτηκα.

Αλλά κοντός ψαλμός αλληλουσία. Θα ρώταγα τον ίδιο τον πατέρα μου. Στις δέκα περίπου το βράδυ, γύρισε απ' το φροντιστήριο της Σόλωνος. Ήταν περίοδος εντατικών παραδόσεων. Αποκαμωμένος από δωδεκάωρο δουλειάς, κάθισε στο τραπέζι για να φάει. Τον παρατηρούσα όσο έτρωγε. Ήταν καλός πατέρας. Είχε κάποιες παραξενιές, αλλά σίγουρα μας αγαπούσε και μας φρόντιζε πολύ όλους. Κι εμένα και τον αδελφό μου και τη μητέρα. Όταν κατάπιε και την τελευταία μπουκιά του, γύρισε την καρέκλα του στο πλάι και έβγαλε απ' την τσέπη τον ασημένιο του αναπτήρα και το σκούρο μπλε πακέτο των «αντινικόντ 22». Πίστευε ότι μ' αυτή τη μάρκα προστάτευε επαρκώς τα ευπαθή πνευμόνια του, που είχαν προσβληθεί από φυματιώδη πλευρίτιδα στα φοιτητικά του χρόνια. Και για μεγαλύτερη ακόμη προστασία, κάπνιζε τα τσιγάρα του μέχρι τη μέση. Τον άφησα να ευχαριστηθεί δυο ρουφηξιές και μπήκα στο θέμα:

«Ξέρεις, αυτοί οι μαλάκες της χωροφυλακής με κόψανε».

«Σε κόψανε; Για ποιο λόγο σε κόψανε;» ρώτησε με έναν τόνο στη φωνή του που πρόδιδε όχι τόσο έκπληξη όσο ανακούφιση.

«Μου είπαν για φρονήματα».

«Φρονήματα; Για φαντάσου» είπε σιβυλλικά.

«Ο Κουτούζης μου είπε κάτι για οικογενειακό παρελθόν, αλλά σίγουρα τα 'χουν μεπερδέψει. Πιθανότατα πρόκειται για συνωνυμία. Μου υποσχέθηκε πάντως ότι θα το ελέγξει».

«Άσ' το, δε χρειάζεται».

«Δηλαδή δεν πρόκειται για συνωνυμία;»

«Λαθάκια, παιδί μου. Νεανικά λαθάκια».

«Τι λαθάκια έχεις κάνει εσύ, ρε μπαμπά;»

«Το πρώτο, ότι δέχτηκα να αναλάβω αξιωματικός του εφεδρικού».

«Απ' ό,τι ξέρω, εσύ ήσουν του πυροβολικού».

«Ναι, αλλά στην Αλβανία».

«Και η άλλη θέση πού ήταν;»

«Στην Κεφαλλονιά».

«Δε σε καταλαβαίνω».

«Στην Κεφαλλονιά, στην Αντίσταση. Με κάνανε εκεί αρχηγό του εφεδρικού ΕΛΑΣ».

Ο πατέρας έβαλε στα χείλια του το τσιγάρο και τράβηξε ακόμη δυο βαθιές ρουφηξιές. Μετά, προλαβαίνοντας την οποιαδήποτε ερώτησή μου, συνέχισε:

«Ήταν βέβαια και τα μπλεξίματα της αδελφής μου...»

«Της θείας Φούλας;»

«Ναι, αυτή τα 'κανε πιο μούσκεμα από μένα. Γράφτηκε κατευθείαν στο Κουκουέ. Στην αχτιδική οργάνωση τση Κεφαλλονιάς. Επειδή ήταν δασκάλα, τη βάλανε στη διαφώτιση. Πήρε στον λαιμό της και τον θείο σου τον Σπύρο. Τον έγραψε στα Αετόπουλα και μετά στην ΕΠΟΝ».

Τον παρακολουθούσα άφωνος. Εκείνος ξαναέβαλε τη γόπα του κομμένου στα δύο τσιγάρου του στο στόμα και ρούφηξε μέχρι που η κάφτρα τού τσουρούφλισε τα δάχτυλα. Μετά την έσθησε στο τασάκι και είπε:

«Τη γλίτωσε φτηνά ο Σπύρος. Τον είχαν για Μακρόνησο. Ευτυχώς μπήκε στη μέση ο θειος σου ο Λάκης, που ήταν εθνικόφρων, και τον έσωσε. Υπέγραψε βέβαια κι ο Σπύρος τη δήλωση μετανοίας».

«Δήλωση μετανοίας;»

«Ναι, ήταν απαραίτητη» είπε και πρόσθεσε: «Η αλήθεια είναι ότι πάντα υπάρχει και ο μοιραίος άνθρωπος».

«Μοιραίος άνθρωπος; Ποιος ήταν αυτός, ρε μπαμπά;»

«Ο Μεμάς».

«Ποιος Μεμάς;»

«Ο Δεσαλέρνος».

Έπεσα απ' τα σύννεφα. Ο Μεμάς ο Δεσαλέρνος ήταν παλιός φίλος του πατέρα μου, που είχε έλθει το '66 απ' την Αμερική. Αρχικά τον είχαμε φιλοξενήσει στο καλοκαιρινό μας σπίτι στα Στύρα Ευβοίας, όπου και εντέλει εγκαταστάθηκε οριστικά. Ζούσε με τα χρήματα μιας μικρής σύνταξης από την Αμερική και ασχολείτο κυρίως με το ψάρεμα και το κυνήγι. Περιστασιακά έκανε και κάποιες δουλίτσες, αλλά μόνο του ποδαριού.

«Ποιος ήταν ο ρόλος του Μεμά;» ρώτησα γεμάτος περιέργεια.

«Ήταν απ' τα πιο υψηλόβαθμα στελέχη του ΕΛΑΣ της Κεφαλλονιάς. Τον ξέρανε σαν “καπετάν Τσεκούρα”. Και το χειρότερο, ήταν ερωτευμένος με τη θεια σου τη Φούλα. Κι αυτή βέβαια δεν πήγαινε πίσω».

«Ο θείος ο Σάββας; Τη γνώριζε τότε;»

«Όχι, αυτός εμφανίστηκε αργότερα, όταν ο Μεμάς το 'χε σκάσει στην Αμερική».

«Γιατί το 'σκασε;» ρώτησα βρίσκοντας τις ιστορίες αυτές απίστευτες μεν αλλά πολύ ενδιαφέρουσες.

«Γιατί τον κυνηγούσαν να τον σκοτώσουν».

«Ποιοι;»

«Όλοι».

«Ποιοι "όλοι";»

«Πρώτοι, οι εθνοφύλακες. Μετά, η ΟΠΛΑ γιατί ο Μεμάς ήταν με τους τροτσκιστές. Και καπάκι, οι συγγενείς ενός Κεφαλλονίτη παπά, του Κουραμπιέ, που τον φουντάρανε οι αντάρτες του μεταξύ Κεφαλλονιάς και Ιθάκης. Αυτοί λέγανε πως ήτανε συνεργάτης των Γερμανών και αντιδραστικός. Πιθανόν όμως και να μην ήτανε τίποτε απ' αυτά».

Τα είχα τελείως χαμένα. ΕΛΑΣ, εφεδρικό, αχτίδες, ΟΠΛΑ, Αετόπουλα, ΕΠΟΝ, καπετάνιοι, εθνοφύλακες, αντιδραστικοί τροτσκιστές! Κάποιες απ' αυτές τις λέξεις κάτι μου λέγανε, άλλες όχι. Μου είχε ανοίξει πολύ η όρεξη για περισσότερες ιστορίες από τον πατέρα, αλλά εκείνος ξαφνικά έκοψε τη συζήτηση μαχαίρι:

«Είναι αργά» μου είπε. «Αύριο το πρωί αρχίζω τις παραδόσεις απ' τις 7. Θα πούμε τα υπόλοιπα μιαν άλλη φορά».

Άλλη φορά όμως ουδέποτε υπήρξε. Κι απ' ό,τι αντιλήφθηκα, τόσο ο ίδιος όσο και η αδελφή του, καθώς και ο μικρός τους αδελφός, ο θείος μου ο Σπύρος, είχαν πάρει κοινή απόφαση να κόψουν για πάντα τον ομφάλιο λώρο

που τους συνέδεε με το ταραχώδες παρελθόν τους. Ακόμα και τον Μεμά τον είχαν ορμηγνέψει να μην του ξεφύγει τίποτα σχετικό με το αντάρτικο. Κι εγώ το σεβάστηκα αυτό. Ποτέ δεν τον ρώτησα ούτε καν τι ψηφίζει, ακόμα και τις μέρες των εκλογών που τον συνόδεα στο εκλογικό του κέντρο.

Τα χρόνια πέρασαν, ο βιολογικός του κύκλος έκλεισε και ο πατέρας έφυγε ήρεμος απ' τη ζωή. Λίγα χρόνια αργότερα τον ακολούθησε και η μάνα μου η Ρένα, το Ρενάκι του, όπως την έλεγε, και έμεινε το σπίτι τους άδειο. Ήταν λίγες μέρες αργότερα που άρχισα να κάνω εκκαθάριση στα ντουλάπια τους, οπότε και έμεινα με το στόμα ανοιχτό. Σε πολύ εμφανές σημείο, για να είναι σίγουρος ότι θα το βρούμε, ο πατέρας είχε τοποθετήσει ένα ογκώδες ντοσιέ με αναλυτικές σημειώσεις και ημερολόγια, συμπεριλαμβανομένου και του ημερολογίου της πυροβολαρχίας του, για όλες τις μέρες του ελληνοϊταλικού πολέμου. Επίσης, αναφορές και κρίσεις για τον Εμφύλιο, αποφάσεις στρατοδικείων και ανταρτοδικείων, στρατιωτικά έγγραφα, αλληλογραφία και σπάνιο φωτογραφικό υλικό. Ο πατέρας είχε βρει τελικά την «κατάλληλη» στιγμή να μιλήσει.